

Propaganda jako hlavní zbraň války

Rostislav Burak

Úvod

Někteří z mého okolí si myslí, že téma propagandy je časem zapomenuto už od dob druhé světové války a oživilo se až současnou válkou na Ukrajině. Osobně to považuji za lež a velký omyl. Propaganda byla vždy mezi námi. V dnešním světě patří mezi velice silný nástroj ovlivňující život lidí. V minulosti se s ní setkávali během válek v Evropě a dalších jiných kontinentech. Je součástí politického života.

Propaganda „bojujících“ stran je zkrátka všudypřítomná. Dnes se snaží zaujmout co nejvíce lidí, hlavně mladé a politicky nezaujaté. Snad aby šli bojovat za svou vlast a její politický názor. Ale stará se ona „vlast“ o ně? Pochybuji, že jim nabízí něco skutečného na oplátku.

Kladu si mnoho otázek. Skutečně se nás snaží zmanipulovat za tímto účelem? Stát jen za vlastním národem? Jakým způsobem se jí to daří? Proč někdo potřebuje národ s jedním jediným názorem? Proč si neužívat demokratické svobody slova a názoru? To si říkám každý den, když se na mě hrne několik pravdivých, ale i falešných informací. Kde je hranice mezi pravdou a lží ve světě roku 2024? Věří údajní dezinformátoři své pravdě? Například autoři dezinformačních webů v Rusku při útocích na Ukrajinu?

Pojďme si ukázat konkrétní strategie propagandy, jaké mohly a mohou ovlivňovat naše mínění. Jak je důležité mít se před ní na pozoru.

1 Strategie nevražedné zbraně

Zdá se být jednoduché zmanipulovat lidi, aby si mysleli to, co je podle druhých jediné správné. Děje se to někdy před začátkem voleb anebo politického konfliktu. Snahy ovlivnit názory a postoje lidí k těmto událostem se objevují už v nejstarší literatuře, celkově v umění. Významnou roli sehrává zkrátka SLOVO. Vznikl nespočet písní a

textů, které se staly vlivným nástrojem propagandy. Troufám si tvrdit, že i náboženství a jeho šíření s ním nakládalo se stejným úmyslem. Vzpomeňme války mezi muslimy a křesťany - křížové výpravy. S nástupem moderní éry dobře této strategii posloužila média. V moderní historii nejde nepřipomenout vliv televize a rozhlasu během válek v Jugoslávii a Kosovu, ve Vietnamu, v Perském zálivu, v Čečensku. Dnes se dle mého názoru propagandy nejlépe dosahuje prostřednictvím sociálních sítí.

Sociální sítě nabízejí rozmanité podmínky k ovlivňování druhých. Samotná nová válka se přesunula na ně. Vojáky jsou účastníci diskuzí se svými vlastními názory. Nemusí na frontu. Sedí u monitoru a klávesnice. Šíří se rychlostí blesku po celém světě díky internetu. Názory to jsou různé. Z tohoto důvodu vznikají mezi diskutujícími spory – nové moderní „bojové akce“. Například jsem si všiml, že dnešní „komunisti“ na sociálních sítích rozšiřují falešnou informaci o Stalinovi. Podle nich Josif Vissarionovič Stalin nikoho nezabil a žádný hladomor na Ukrajině nikdy nebyl. Jen byly špatné podmínky pro úrodu. V jiném případě někteří říkají, že Palestina se brání proti okupantům z Izraele a USA, ale protistrana tvrdí opak. Umíme na podobné informace správně reagovat? Kde jsou hranice demokratického svobodného projevu? Podle mě je nutné na podobný spor nahlížet ze dvou hledisek. Z hlediska „útočníků“ a z hlediska „obránců“. Oba mají totiž nebezpečný pocit, že jsou v právu se svou pravdou. A někdo jim přitom intenzivně hlídá záda.

Myslím, že propaganda nejde jen tak zastavit. Jejím prostřednictvím lze dosáhnout rozpoutání války a zničení svobodné země. V souvislosti s válkou na Ukrajině hovoříme o dalekosáhlém vlivu dezinformačních kanálů. A kdo bojuje na této frontě? Opět lidé za klávesnicemi. Různých národností a věku. Běžný smrtelník nemá šanci rozpoznat, zda se za konkrétními obrázky a videi schovává Američan nebo Rus. „Vojáci“ nejsou na „dostřel“, jsou kryti anonymitou a obklopují se aurou demokratického principu svobody slova.

Ještě mnohem víc ale mou pozornost upoutaly počítačové hry. Jedna z nich, Atomic Heart, zobrazuje komunismus a její stranu v plné „kráse“. Nabízí alternativní verzi světa, ve kterém sovětský svaz porazil nacistické Německo. V případě této hry může nastat velký problém u mladých lidí, kteří se do ní ponoří. Odliší záměr věrně historicky zachytit pozadí komunistické diktatury a propagandy, nebo jim naopak

začne osobně imponovat? Mohou se jejím vlivem stát mladými komunisty, aniž by se zajímali o tuto ideologii teoreticky? Nevěřím, že všechny děti pochopí smysl hry. Spíš se nechají okouzlit krásou vlastenectví patosu, kterou ztvárňuje. Možná v tom byl vývojářův záměr.

2 Propaganda útočí na smysly

Mezi efektivní způsob oslavování a glorifikování země, politiky, ideologie či vůdce považují hudbu. Jak snadno se dostává do našich mozků. Tuto strategii využívali lidé v občanských válkách, při vojenských taženích zpívali chorál. Válčící státy v první a světové válce měli své oblíbené povzbuzující písně a skladby. Dnes jsou dokonce tyto staré písně převáděny do nových hudebních žánrů - rocku, metalu. Mladí lidé tyto propagační písně poslouchají a ani nemusí si uvědomovat smysl a koncept určité písně. Může to být problém? Píseň vám vstupuje do duše a duše poté mluví za vás. Muzika mění emoce. Jen stačí změnit rychlost a tón a nálada se mění. Týká se to hlavně glorifikačních písní. Kdo by neznal třeba *Ktož jsou boží bojovníci*, *Jsme armáda lidu*, *Červené slunce v obloze* a *Jsme Geyerovi černí vojáci*. Nové hudební nástroje dodávají písni tu správnou rychlost a hlasitost. Vojákům dodávají odvahy v zákopech stejně jako v minulosti. Rád bych se na tomto místě zastavil u několika z nich. Doporučuji si je poslechnout.

Мы – армия народа „*Jsme armáda lidu*“¹: V obou částích nám píseň chce dodat morálku a říká, že naše armáda je nejlepší a všechny nepřátele porazí. Morálka ve válkách je velmi důležitá věc. Přece nechceme, aby za naši vlast bojovali srabové! Proto sovětská vláda vydala rozkaz číslo 227. Chceme dodat morálku lidem ve válce, ovlivňujeme je hudbou.

Sovětský svaz měl písně pro každou pozici v armádě, nejlépe to zobrazuje toto video: <https://youtu.be/Sfd8gcmg5Lo?si=thUDuaCNqO97RSxD> Toto si můžeme poslechnout několikrát a můžeme si říci: „S morálkou těchto vojáků bych bojoval za

---

¹ [Eng CC] We are the People's Army / Мы - армия народа [USSR Military Song], 2019, You tube video. Dostupné z: https://youtu.be/jCLmiBnkL7I?si=L_RdjeBC1HwccQG4

svůj národ.“ Ale morálka se měnila v bojovém poli. Vojáci se schovávali, když věděli, že maximální životnost sovětského vojáka je 24 hodin.

天上的红太阳 „Rudé slunce na obloze“²: Celá tato píseň oslavuje komunistického čínského vůdce Mao Ce-tunga a komunismus sám o sobě. Rudé slunce na obloze můžeme chápat tak, že komunismus je všude a je krásný jako červánky. Dále v písni jsou zmínky samotného vůdce Maa, že je v lidských srdcích. Chce být jejich bůh.

Asiaté páchali sebevražedné rituály s domněním že umírají pro svůj národ, např. Kamikaze nebo Harakiri v Císařském Japonsku.

Wir sind des Geyers schwarzer Haufen „Jsme Geyerovi černí vojáci“³: Píseň, která je datována do roku 1920, může znít vcelku zastrašujícím dojmem. Její původní text se datuje do 15. st. k Německé selské válce. Ve druhé světové válce tato píseň patřila 8. jezdecké SS divizi Floriana Geyera. Někdy se i říká, že kvůli této písni Adolf Hitler zvolil barvu šedivou až černou pro uniformy jednotek SS a vojáků. V Německé socialistické republice se používala jako pochodová píseň⁴.

3 Dezinformace jako munice propagandy

Dezinformace jsou součástí propagandy. Ale potřebují svoji cílovou skupinu, lépe skupiny, konzumenty. V době, kdy začala válka na Ukrajině, Rusko ihned začalo rozesílat několik falešných zpráv na všechny ruské televizní kanály. „Nebojte se občané, chceme jen denacifikovat Ukrajinu.“ Dnes není možno věřit ani západním informačním kanálům. Rusové nám sdělují ztráty jen 1000 vojáků, Ukrajinci mluví o tom, jak porazili 100 000 vojáků a NATO a Američané tvrdí, že zabili více než 300 000 ruských vojáků. Tolik různých čísel vyvolává přirozeně pochybnosti o jejich pravosti a původu. V takové situaci je nejlepší nikomu nevěřit.

---

² "Red sun in the sky" - Chinese Communist Song, 2024, You tube video. Dostupné z: <https://youtu.be/NOwUa11zkQE?si=VUCyrGNeyL9e4UEN>

³ "Wir sind des Geyers schwarzer Haufen" Old German Folk Song, 2023, You tube video. (Dostupné z: https://youtu.be/dygf7Cf7qWE?si=wf-_r7f1yDYeEXDJ)

⁴ East German Military Music - Wir sind des Geyers schwarzer Haufen (March Version), 2021, You tube video. Dostupné z: <https://youtu.be/3rKIRnmYBcM?si=TCnS4tR40LityYdK>

Lidé, kteří pravidelně sledují jenom jedny konkrétní noviny, považují za nejvíce zmanipulované. Jenže člověk, který nesleduje noviny vůbec a není informován o světě, je druhý problém. “Lépe je být nešťastný, ale vědět, než žít v blažené nevědomosti.”⁵ Lze s tímto citátem v dnešní době souhlasit? Když nevíme, co se děje ve světě, nemůžeme příliš rozumět současné ekonomické situaci, proč třeba máme v našem a v okolních státech inflaci a jiné ekonomické potíže.

Nejvíce riziková skupina jsou důchodci a senioři. Po většinou jsou to ti senioři, kteří jsou doma celý den ze zdravotních důvodů nebo bez větších zájmů. A jak strávit den lépe než sledováním televize či sociálních sítí a čtením e-mailů? Jsou ideálními konzumenty dezinformací. Pokud si přečteme komentáře pod jakýmkoliv příspěvkem v internetových diskuzích, který sděluje cokoli z války nebo politiky, můžeme odhadnout, co si ten určitý člověk myslí a co nám chce sdělit. Většinou se to neobejde bez hádek. Jenže v prostředí internetu jde respekt k druhým často stranou a závěrem bývá mnoho nadávek a urážek. Bohužel už i v mém okolí jsou lidé, kteří se mě snaží přesvědčit o pozitivěch totality. A člověk má často tendence podléhat lidem s vůdčími schopnostmi a dobře míněnými radami. Není lehké odolávat.

Poslední otázka zní, jakým konkrétním způsobem by měl samotný stát zabránit šíření dezinformací? Jakou má sehrát roli, když jde třeba i o jeho osud? Bránit se proti dezinformacím jde velice těžko samotnému jedinci, jak potom bránit celý národ! Nabízí se způsoby a možnosti, jak se proti propagandě agresora bránit. Všechny působí jako dvojsečná zbraň. Pokaždé když stát zasáhne, vyvolá tím jednoznačně protireakci a další vlnu dezinformací. Stát může začít vyrábět svoji „lepší“ propagandu, ale vznikne riziko, že lidé přestanou definitivně důvěřovat státu. I když zakážeme všechny dezinformační kanály, stejně se najdou lidé, kteří je začnou šířit, aby dál probouzeli nejistotu a paniku. Je potřeba na to při hledání řešení stále myslet.

---

⁵ DOSTOJEVSKIJ, Fedor Michajlovič. Idiot. Přeložila Tereza SILBERNÁGLOVÁ. Rudé právo, Praha: (Odeon), 1968. 01-001-68. s. 510.

Závěr

Je to jako začarovaný kruh. V tomto světě, kde se válčí o moc, propaganda bude vždy a všude, nehledě na dobu a místo. Točí se jako kolotoč. Je v obrazech, slovech a v hudbě. Ovlivňují nás celé dny skrze sociální sítě, televizní zprávy, noviny a přes další každý mediální prostředek, který mají na dosah. Co zůstává k zachování zdravého rozumu? Stát si pevně za svými názory, nebát se je projevit, nebát se přemýšlet. Propaganda se nedá zastavit a nejde vymazat. Jednoduše řečeno, propaganda je v dnešním světě jistota jako samotná smrt. Záleží na naší odolnosti a charakteru nepodléhat emocím, poplašným zprávám nebo líbivým dramatickým gestům nových vůdců.